NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 12823

FOLKSTIMLEKHE GESHIKHTN, B

Isaac Leib Peretz

The original of this title comes from the permanent collection of the YIVO Institute for Jewish Research, New York, NY

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

1/16

בילדונג-שול-פֿאַרלאַג.

יוגנט ביבליאטעק

י. ל. פרץ.

יודישע ביבליאטעק
פרעטץ ארכיון

פאלקסטימליכע געשיכטן.

ב.

יוחנן וואסערטרעגער.
דער באָס.

וואַרשע. תרפ"א.

אַרויסגעגעבן
פֿון צענטראַלן בילדונג-שול קאָמיטעט.

NEW YORK
ביבליאָטעק און אַרכיוו

דינעזאָן-שול-פאַרלאַג

יוגנט - ביבליאָטעק.

י. ל. פרץ.

פאָלקסטימליכע געשיכטן

ב.

יוחנן וואַסערטרעגער.

דער באָס.

אַרויסגעגעבן
פון צענטראַלן דינעזאָן-שול-קאָמיטעט.

וואַרשע, תרפ"א.

באַרבעט פאַר יוגנט.

※ דרוקעריי ברידער וואַיצ[illegible] [illegible]טש, ※
ווארשע, נאלעווקי [illegible] אָ[illegible] באזאר.

יוחנן וואַסערטרעגער.

און די מעשה, וואָס איך וויל אייך דאָ דערציילן, האָב איך בקבלה פון מיין זיידן, עליו השלום, וואָס האָט די זכיה געהאַט צו זיין אַן איינגייער ביים „אורח חיים" אין שטוב, און האָט עס, במעמד פון נאָך בעלי-בתים חשובים, געהערט מפיו הקדוש — פון „אורח חיים'ס" הייליגע לעפצן.

און אָנגעהויבן האָט זיך די מעשה אַזוי:

אין דער-פרי, באַלד נאָך שחרית, זיצט זיך דער „אורח-חיים", כמנהגו, אין קליינעם בית-המדרש'ל פאַר'ן אָנבייסן, און קוקט אין אַ ספר אַריין. נישט ווייט פון איס זיצן און ריידן צווישן זיך שטיל די דיינים; עס איז גראָד קיין דין תורה נישט געווען. און נאָך אַ ביסל ווייטער — די תלמידים, דעם „אורח-חיים'ס".

אין מיטן דערהערט זיך פון גאַס אַ קול: „צדקה תציל ממות" און אַ קלונג מיט דער פושקע. זאָגט מען „ברוך דיין אמת". מען ווייסט, וואָס עס באַטייט: נאָך פאַר שחרית האָט מען געגעבן צוויי קלעפ אין טויער און געזאָגט, אַז יוחנן וואַסער-טרעגער איז נפטר געוואָרן אין הקדש.

ווערט אָבער דער „אורח חיים" פאַרענדערט אויפ'ן פנים, הייסט זיך דערלאַנגען דעם שטעקן מיטן ספאָדיק, און זאָגט — ער גייט צו דער לויה.

מילא, אַז דער „אורח חיים” גייט, גייען די דיינים אויך מיט; נעמען די תלמידים רשות און גייען אויך. און אַזוי — אַנדערע, וואָס זענען גראָד געווען אין קליינעם בית המדרש׳ל. קומט מען אין גאַס אַריין. זעען די גאַס־מענטשן, ווער עס גייט, גייט מען מיט; פאַרמאַכט מען די קלייטן און מען גייט. קוקט עמעץ פון בית־המדרש דורך אַ פענסטער אַרויס און זעט די לויה, איז ער מודיע דעם בית המדרש־עולם, פאַרמאַכט מען די גמרות און מען לויפט אַראָפּ צו דער לויה. הכלל — די שטאָט גייט, קינד און גייט!

מען גייט און מען חידוש׳ט זיך: וואָס איז?

— דער נפטר איז געווען אַ פשוט׳ער ייִד... אמת, אַרומגעטראָגן קאַלט וואַסער פאַר די לומדים. אָבער אַזאַ לויה?

געווען נאָך אַ תהלים־זאָגער, אָבער די עברי זייגע! מען פלעגט זיך קוים איינהאַלטן פאַר געלעכטער..

אין וואָס נאָך? אַ נהנה מיגיע כפו; ביז אין דער לעצטער רגע קיין מתנת בשר ודם נישט גענומען — נו הכלל?

און דער „אורח חיים” גייט.. איין גאַס. נאָך אַ גאַס.. אַ ווינט און אַ גליטש, עס קילט אין אַלע אברים, און ער גייט אַרויס פון שטאָט. לייגט די האַנט אויף אַ מטה־שטאַנג און פירט די מטה אויפ׳ן בית־החיים, גייט אַריין צו דער טהרה..

פאַרשטייט מען, אַז עס איז נישט פשוט!

און געווען איז דאָס דאָנערשטאָג. פרייטאָג איז פרייטאָג; דער עולם איז פאַרנומען, מען גרייט זיך צו לכבוד שבת; מוצאי שבת, קוים דערלעבט, מאַכט דער זיידע, עליו השלום, געשווינד אָפּ הבדלה, און לויפט צום „אורח חיים”. און קומען קומט ער צום „אורח־חיים” נישט אַריין; אויפ׳ן וועג האָבן זיך צו אים מצרף געווען נאָך עטלעכע בעלי־בתים, און לומדים.. קומען זיי צום „אורח־חיים” אין שטוב אַריין, „גוט וואָך, רבי!” —

„גוט יאָר, בעלי-בתים!״ די רבי׳צין איז מיט עפּעס וואָס מכבד. זעצט מען זיך צום טיש; די רבי׳צין גייט זיך צו זיך אין שטוב אַריין,—מילא, מען וועט דאָך נישט אַרויס פֿון דער העלער הויט מיט׳ן עצם-ענין— מאַכט מען פריער אַ שמועס מכח דער קהילה.

איז דאָך דער אורח-חיים אַ קלוגער ייד געווען, שמייכלט ער: ער האָט באַלד געוואוסט נאָן וואָס זיי זענען געקומען ..

זענען זיי זיך מודה: אמת -זאָגן זיי—אַזאַ מעשה נורא...

זאָגט זיי דער אורח-חיים:

– זייט וויסן, רבותי, אַז עס איז נפטר געוואָרן אַ ייד, וואָס האָט געהאַט אַ חיש הריח צו דערקענען לומדי תורה, וואָס אַן אורח חיים האָט עס נישט. און דערצו אַ ייד, וואָס האָט מער געפּועל׳ט מיט דער האַק און דער גראָבער האַנט, ווי דער אורח-חיים מיט די כוונות אין מח...

גאַפט מען: מען האַט פֿון קיין פּתרון, פֿון קיין חלום נישט געוואוסט. . דער אורח-חיים האָט גאָר קיינמאָל דערפֿון קיין וואָרט נישט גערעדט...

— עס איז געווען אַ סוד, — זאָגט דער אורח-חיים.

דער ייד,—זאָגט ער — האָט נישט געוואָלט נתגלה ווערן, און אַז עס איז געשען אַ מעשה, און ער האָט מיר געמוזט אַנטפּלעקן, האָט ער גענומען ביי מיר דאָס וואָרט, אַז בחייו וועל איך שווייגן.

נאָך איינער איז געווען דערביי, אויך להבדיל בין החיים והמתים, דער געוועזענער בית-דין-שמש, כאָטש ער איז געווען אין דרויסן און האָט ווייניג וואָס געזען, האָט ער געגעבן אַ תקיעת-כף, אַז ער וועט שווייגן, און האָט געהאַלטן וואָרט.

אָבער אַצונד, זאָגט דער „אורח-חיים״, איז אויס סוד, און אַז איר ווילט, מהיכי תיתא.

י. ל. פרץ

מילא—שטעלט מען אויף כויל און אויערן.

— עס איז שוין דערינבען — הויבט אָן דער אורח-חיים צו דערציילן — אַ יאָר פינף-און-צוואַנציג. ער איז דעמאָלט גאָר וואָס אָנגעקומען אין קהילה אַריין.

נאָר וואָס אָנגעקומען, איז ער זיך מישב, ער וועט גיין צו מעריב אין גרויסן בית-המדרש אַריין, זען ווי מען דאַוונט אין לערנט אין גרויסן בית-המדרש.

קומט ער צו מעריב.

מען האָט אָפּגעדאַוונט, אָפּגעזאָגט רבנן-קדיש און דער שמש איז צוגעגאַנגען צו'ם אָרון טיילן ליכט'לעך. טיילט ער און טיילט, און קאָן זיך ניט דערטיילן, אַזאַ עולם, קיין עין הרע!

און דער עולם צעגייט זיך אויף זייגע ערטער, זיצט שוין יעדער ביי זיין ליכטל און פאַר זיין גמרה אויפ'ן שטענדער. הינטן ביים שלחן — אַ חברה ש"ס! ספּאָדיק ביי ספּאָדיק!

טוט אים, דעם אורח-חיים, זאַקע שטאַרק הנאה — ליכט-לעך און פלעמלעך, ווי די שטערן אין הימל; אויף כל תפוצות ישראל געזאָגט! —

און ווי ער זיצט אַזוי, קומט צו אים צו דער שמש און פרעגט אים, וואָס פאַר אַ כפר ער וויל. זאָגט דער אורח-חיים „מועד". שטייען אין גרויסן בית-המדרש די ש"ס-גמרות הויך אויף דער שאַנק איבער'ן שלחן פון דער חברה ש"ס. האָט דער אַלטער שמש געמוזט מבטל זיין די לומדים, און נעמען און אַרויפקריכן אויף אַ לייטער.. און דער שמש איז אַן אַל-טער ייד... אַ בחור האָט אפילו געוואָלט ממלא מקומו זיין, וויל ער אָבער נישט, דער אַלטער... האָט שוין דער אורח-חיים חרטה, נאָר פאַרפאַלן; ער האָט נישט געוואוסט, וואו די

ש"ס גמרות שטייען... דאָך קוקט ער זיך דערווייל אום איבע־ר'ן בית־המדרש און הערט זיך צו צו די קולות: עס זומט און ברומט, און זינגט, אַז עס נעמט דורך.

מיט אַמאָל דערזעט ער, ווי אַ וואַסער־טרעגער (רערבאָך ערשט איז ער געוואָר געוואָרן, אַז ער הייסט יוחנן) גייט אַרום מיט אַ קאַן און טראָגט צו צו די שטענדערס קאַלט וואַסער. געפעלט אים זיין התנהגות: אַז ער קומט צו צו אַ שטענדער, שטעלט ער זיך אָפּ, וואַרט ביז דער לומד־תורה וועט דערזען און אויסשטרעקן די האַנט צו דער קוואָרט; מבטל זיין פון תורה וויל ער נישט... און ווער עס נעמט די קוואָרט, זעט ער, שמייכלט און מאַכט פאַר אים הויך אַ ברכה. און יוחנן וואַסער־טרעגער ענטפערט מיט'ן גאַנצן האַרץ: אָמן! זאָגט נאָך: אַ שיינעם דאַנק! און קוקט אויפ'ן לומד־תורה מיט גרויס ליבשאַפט, און גייט ווייטער..

ווערט דער אורח־חיים אַביסל נתפעל פון התנהגות פון אַ פראָסטן ייד. פרעגט ער, ווער ער איז. זאָגט מען אים, יוחנן וואַסער־טרעגער. גוט. קוקט ער אַזוי ווייטער, דערזעט ער פון דעם אייגענעם יוחנן וואַסער־טרעגער — אַ משונה־ווילדע זאַך, וואָס קיינער האָט דאָס גאָר נישט באַמערקט. נישט ווייט פון אורח־חיים'ס אָרט, אויף דער מזרח וואַנט, איז געזעסן אָן אַ זייט איינער אַ בלאַסער יונגערמאַן, צי אַ בחור, שפּעטער האָט זיך אויסגעוויזן — אַ פרוש — איבער אַ קפּיה־כפר זיצט ער. דער אורח־חיים האָט געהאַט זייער אַ שאַרפע ראיה, און פון דער ווייטנס האָט ער עס דערזען. און צו דעם שטענדער, זעט ער באַשיינפּערלעך, ווי יוחנן וואַסער־טרעגער וויל צוגיין מיט וואַסער, און קאָן נישט! וואָס ער גענענט זיך צו'ם שטענדער, פאַלט ער צוריק, גלייך עפּעס וואָלט אים אָפּגעשטויסן, יאָ אַ פלא!! איז ער דאָך אָבער אַנ'אָפּגעהיטענער, דער אורח־חיים, וואַרט ער... ברענגט אים דער שמש די גמרא „מועד",

פאַרהאַלט ער איִם, און פרעגט איִם אויפ'ן מקובל. זאָגט איִם דער שמש מיִט אַ ביִסל גאווה: אַ, דאָס איִז, רבי, אונזער פרוש! אַ גרויסער מקובל, זיִצט גאַנצע טעג איִן תעניתים, לערנט שטענדיִק ביחידות... און שטיִלער גיִט ער צו: וואוינען וואוינט ער איִן עק שטאָט, איִן אַ חורבה... גאַנצע נעכט הערט מען פון חורבה אַרויס משונה דיקע קולות און זמירות. אַ פנים, מען קומט צו איִם לערנען און זמירות זינגען...

וואָס זאָל ער טראַכטן, דער אורח-חיים?

טראַכט ער, אַז בשעת'ן לימוד איִז דער פרוש אויף אַזאַ הויכער מדרגה, אַז דער פראָסטער וואַסער-טרעגער האָט די זכיה נישט צו שטיין איִן זיינע ד' אמות, צו קומען איִן זיין מחיצה אַריין, שטויסט עס איִם אָפּ

איִז ער דאָך אַ לב טוב, דער אורח-חיים, קריִגט ער רחמנות אויפ'ן אָרעמען ייד, וואָס וויִל אַ מצוה טאָן, און קאָן נישט. דאָס איִז איינס; און צווייטנס, וויִל זיִך דער אורח-חיים באַקענען מיִט'ן פרוש, איִבעררעדן דערפון. איִז ער דאָך אָבער מרא דאתרא, וויִל ער אָנזאָגן דעם פרוש דורכ'ן שמש, אַז ער וויִל מיט איִם רעדן.. אָבער ווי ער האָט דאָס נאָר אַ טראַכט געטאָן, דערזעט ער עפעס נייעס: יוחנן וואַסערטרעגער גייט פאַרביי דעם פרוש'ס שטענדער, דער פרוש דערזעט איִם, און שטרעקט אויס די האַנט נאָך דער קוואָרט, און הייבט די אויגן אויף מיִט אַ בקשה צו אַ טרונק.. און יוחנן וואַסערטרעגער דערשפיִרט עס, דרייט ער זיִך צו איִם צוריִק אויס, וויִל דער-לאַנגען די קוואָרט, און ווערט נאָך אַ מאָל ווי אָפּגעשטויסן, פיִט אַ מאַך אַוועק מיִט דער האַנט, גייט זיִך זיין וועגס, און דער גרוש בלייבט זיִצן ווי דערשראָקן.

דערווייל קומט אונטער אַן אַנדער וואַסער-טרעגער, נאָך אַ פשוט'ערער ייד, וואָס הערט נישט אויס קיין ברכה, ענט-פערט נישט אמן, קוקט אויף די לומדי-תורה גאָר אָן ליִבשאַפט—

אַ מענטש מיט אַ מגושם פּנים. און דער מגושמ׳ער וואַסער־טרעגער האָט יאָ עליטה צום פּרוש, עס שטויסט אים נישט אָפּ; פּאַרקערט, ער שטעלט זיך אָפּ. שטעלט אַוועק די קאַן, שפּאַרט אָן די האַנט אויפ׳ן שטענדער, רעדט עפּעס צום פּרוש, קענטיג, ער פרעגט אים, צי ער וויל אַ טרונק וואַסער, און דערלאַנגט אים. און דער פּרוש איז דאָרשטיק. לויפט מיט׳ן מויל אַקעגן דער קוואָרט. דער אורח־חיים דערזעט אפילו נישט, ווי ער מאַכט די ברכה...

וואָס, נאָך מער וואונדער?

טראַכט דער אורח־חיים, אַז יוחנן וואַסער־טרעגער מוז האָבן עפּעס אַ שנאה צום פּרוש. דאַרף מען עס אַמאָל חוקר ודורש זיין...

האָט אָבער אַן אורח־חיים וויכטיגערע ענינים אויפ׳ן קאָפּ פאַרגעסט ער... איבער דער צייט מאַכט זיך אָבער ווידער אַ מעשה:

איינמאָל ערב ראש־חודש, קומט דער אורח־חיים אַ ביסל צו־פרי אין שול אַריין, איז די שול נאָך ליידיק. אין דער הויך, אין אָפענעם פענסטער, פישטשען פייגעלעך; אַ מחנה שוואַלבן פליט אַרויס, אַן אַנדער מחנה שוואַלבן קומט אָן, און אונטן אין שול, אין אַ ווינקל ביים בעלעמער, שטייט יוחנן וואַסער־טרעגער און זאָגט תהלים. גייט דער אורח־חיים פאַרביי — לא קם ולא זע — אַזוי פאַרטיפט איז ער אין תהלים. שטעלט ער זיך, דער „אורח חיים“, אָפּ נישט ווייט, הערט ער זיין עברי. . וויל ער עוין שמייכלען... פלוצלונג, דאַכט זיך אים אַז די ווערטער, וואָס קומען מיט די גרייזן פון יוחנן וואַסערטרעגערס מויל אַרויס, זענען נישט קיין פשוט׳ע ווערטער, נאָר לעבעדיקע ווערטער, עס פילט זיך אין זיי אַ חיות... ווייטער דאַכט

זיך אים, אַז די ווערטער פֿליִען אים פֿון מויל צום באַלקן אַרויף, און רירן זיך אָן אָן די אויסגעמאָלטע כּלי-זמר פֿון דוד המלך׳ס „הללויה״.. און די כּלים, גלייך די ווערטער קלאַפּן אָן זיי, ציטערן; דאָ רופֿט זיך אָן אַ פּייקל, דאָרט אַ פֿלייט, אַמאָל אַ סטרונע פֿון אַ פֿידל, אָבער אַזוי שטיל, אַז נאָר דאָס אויער פֿון דער נשמה הערט... און פֿון דאָרט ערשט פֿליִען די ווערטער מיט שטילע קולות צו צום פֿענסטער, און אַ מחנה פֿייגעלעך פֿון דרויסן פֿליט זיי אַקעגן מיט גרויס שמחה, און כאַפּן זיי אויף, און פֿליִען מיט זיי אַרויס, און צום הימל אַרויף, און אַ נייע מחנה פֿייגעלעך קומט אָן אויף זייער אָרט נאָך אַנדערע ווערטער, נאָך אַנדערע קולות...

ציִ האָט ער נישט קיין טעות? זיין אויער הערט אָבער די קולות!

קומט ער, דער אורח-חיים אַהיים, פֿרעגט ער די רבי׳צין, ווער עס טראָגט זיי איר וואַסער? ווייסט זי נישט. דאַרפֿסט דען וויסן? פֿרעגט זי.

זאָגט ער: אַוודאי! אַז איך פֿרעג, מן הסתם דאַרף איך וויסן.

לויפֿט די רבי׳צין אין קיך אַריין און קומט צוריק מיט אַ תשובה: איינער אַ יוחנן.

זאָגט דער אורח-חיים:

— אַז ער וועט קומען, זאָל מען אים שיקן צו מיר אין חדר אַריין. ער האָט מיט אים וואָס צו רעדן.

— גאַפֿט זי, די רבי׳צין.

אין אַ פּאָר שעה אַרום, דער אורח-חיים זיצט ביי זיך אין שטוב, הערט ער: עמעץ הוסט. קוקט ער זיך אום: יוחנן וואַסער-טרעגער!

בעט ער אים זיצן, וויל ער נישט.

זאָגט ער: איך הייס! זעצט ער זיך אויף אַן עק פֿון אַ בענקל.

— יוחנן—הויבט אָן דער „אורח-חיים" — איך האָב גע-הערט דיין תהלים-זאָגן...

זיפּצט יוחנן אָפּ.

— הלואי וואָלט איך עס ני גענקאָנט.

און ער זאָגט עס אַזוי ערנסט, אַזוי פּראָסט, אַז דער אורח-חיים מיינט שוין זיכער, אַז ער האָט אַ טעות געהאַט. ווייסט ער שוין נישט, וואָס צו טאָן מיט דעם יוחנן. דערמאָנט ער זיך אָבער די מעשה מיט'ן פּרוש, זאָגט ער:

— יוחנן, וואָס האָט דו אַזוינס צום פּרוש, וואָס דו ווילסט אים קיין וואַסער נישט געבן?

ווערט יוחנן צערודערט, דאָס פּנים ווערט אים ווייס ווי קאַלך, און שווייגט.

פּרעגט דער אורח-חיים נאָך אַמאָל, ענטפערט יוחנן היי-זעריק:

— רבי, איך דאַרף נישט זאָגן... עס איז אַ סוד...

— און אַז איך וועל הייסן?

ענטפערט יוחנן:

— וועל איך קיין ברירה נישט האָבן!

זאָגט דער אורח חיים:

— בין איך איך דיר גוזר...

— מוז איך!

— זייט וויסן, רבי, — הויבט יוחנן אָן צו דערציילן, — אַז זיין ליבער נאָמען האָט מיך געלייטזעליגט מיט אַ חוש הריח, צו—דערקענען אַ תלמיד חכם... איך אַליין לערנען קאָן נישט, נאָר אַ חוש הריח האָב איך און איך דערפיל פון ווייטנס אַ תלמיד חכם, צי ער איז תוכו כברו...

— פון וואַנען קומט עס צו דיר?

— איך בין, זייט איך לעב, משמש תלמידי חכמים, דאָס איז מיין עבודות... האָב איך אָבער מורא געהאַט, איך זאָל

נישט נכשל ווערן אין אַ פֿאַלשן תּלמיד חכם, האָב איך מתפּלל געווען דערויף צו גאָט, און עס איז געווען אַן עת רצון, און מען האָט מיר געגעבן אַ חוש, צו דערפֿילן דעם ריח פֿון דער תּורה... פֿון דעמאָלט אָן, אַז איך גיי פֿאַרביי אַ תּלמיד חכם, דערפֿיל איך זיין מדרגה. פֿאַראַן אַ תּלמיד חכם, וואָס די תּורה זיינע שמעקט מיט'ן ריח פֿון פֿריש ברויט פֿון אויוון אַרויס — דער לערנט אין פּשטות אַריין. איז ער גרעסער במעלה, פֿיל איך זיין תּורה, ווי פֿרישע עפּל... טייל מאָל ווי בלומען אויפֿ'ן פֿעלד, טיילמאָל אויך — ווי פֿרישע בשמים..

— און ביים פּרוש, וואָס פֿילסטו יוחנן?

— סמאָלע! ברענענדיקע סמאָלע...

גלויבט נישט דער אורח-חיים; שווייגט ער.

און יוחנן זאָגט:

— רבי, עס איז אפשר גלייכער, אַז איר ווייסט, איר זענט דאָך מרא דאתרא... און ווען איר וועט מיך דאַרפֿן, וועל איך אייך קומען צו הילף!

גאַפֿט ער, דער אורח-חיים, און דער וואַסער-טרעגער נעמט ביי אים רשות און גייט אַרויס.

„מען דאַרף הוקר ורורש זיין" — זאָגט זיך צום צווייטן מאָל דער אורח-חיים און פֿאַרגעסט ווייטער.

איינמאָל דערמאָנט ער זיך דערינען, איז ער זיך מישב, ער וועט גיין אין גרויסן בית-המדרש אַריין נאָך מעריב און אויספֿרווון. קומט ער, זיצט שוי'ן דער עולם און לערנט, דער פּרוש, ווי געוויינלעך אויף זיין אָרט. גייט ער, דער אורח-חיים, אומישנע האַרט פֿאַרביי פֿאַר'ן פּרוש, רירט ער זיך אָן אומישנע אַפֿילו אָן שטענדער — גאָר נישט, ער פֿילט נישט...

באַפֿאַלט אים אַ ביסל חולשת הדעת.

סטייטש? ער, דער „אורח-חיים״ פילט נישט, און יוחנן וואַסער-טרעגער פילט? ווי אַזוי קאָן דאָס געמאָלט זיין? קלערט ער ווייטער. עס מוז זיין אַ טעות..

זעצט ער זיך „ערנען, לערנט זיך נישט. פאַרמאַכט ער דעם ספר, גייט אַהיים צו דער וועטשערע; עסט זיך נישט. וואַשט ער זיך, עסט אַ כזית. פון ברכה וועגן, און בענטשט... פילט ער, אַז דער מוח איז אים נישט קלאָר, אַז ער איז נישט בקו הבריאה גיט אים די רבי׳צין עפּעס אַ היימישע רפואה; לייגט ער אָפּ „קריאת-שמע״ און לייגט זיך אין בעט אַריין. קוים ער שלאָפט איין, אַזוי קעגן האַלבער נאַכט, חלומ׳ט זיך אים אַ שרעקלעכער חלום

עמעץ וועקט אים, עפנט ער די אויגן אויף, שטייט פאַר אים דער פאָטער, עליו השלום, און זאָגט אים:

— דיין קהילה ברענט און דו פאַרלעשסט נישט דאָס פייער!

און ווערט נעלם.

שפרינגט דער אורח-חיים פון בעט אַרויס און לויפט צו צום פענסטער, זעט ער, אַז פון דער חורבה אונטער דער שטאָט, וואו עס וואוינט, לויט דער שמש האָט אים געזאָגט, דער פרוש, רייסט זיך אַרויס אַ פייער, אַ רויט-פלאַ-מענדיק פייער, און ציט זיך אין שטאָט אַריין. קוקט ער ווייטער, זעט ער, ווי איין פייערדיקע צונג לעקט דעם דאַך פון שול און די צווייטע פון גרויסן בית-המדרש, און אַרום איבער די דעכער פון די בעלי-בתים פליען פונקען און עס דויערט אַזוי אַ ווײַלע און ווערט פאַרשוואונדן.

ווערט ער, דער אורח-חיים, פאַרציטערט.

פאַרשטייט ער, אַז דאָס איז אַ התראה, אַז אין דער חורבה מוז זיין אַ גרויסע זינד, אַז ער איז מחויב עפּעס צו טאָן; ווייסט ער אָבער נישט וואָס. דערמאָנט ער זיך, אַז יוחנן

וואַסערטרעגער האָט אים געזאָגט, אַז ווען ער וועט אים דאַרפֿן, וועט ער אים קומען צו הילף. כאַפּט ער, דער „אורח-חיים״, שטילערהייט, אויף זיך די בגדים און גייט אויף די נעגל אין דער ערשטער שטוב אַריין, וואו דער בית-דין-שמש האָט גענעכטיגט, און וועקט אים, און פֿרעגט אים, צי ער ווייסט נישט וואו יוחנן וואַסער-טרעגער וואוינט? מוז ער אים דריי מאָל איבער׳חזר׳ן, איידער דער בית-דין-שמש געטרויט זיינע אייגענע אויערן און אויגן.. ער גלויבט נישט, דער „אורח-חיים״ זאָל האַלבער נאַכט דאַרפֿן יוחנן וואַסער-טרעגער, און שטייט און רייבט זיך אַלץ די אויגן. קוים מיט צרות איז ער צום גלויבן געקומען, און ער ווייסט, וואו ער וואוינט — גייען זיי ביידע אַרויס אָן אַ לאַמטערן, און אין גאַס איז חושך, אז איינער זעט נישט דעם צווייטן, און קוים קוים זיי טרעפֿן, גאָר מיט מאַטערנעש, צו יוחנן וואַסער-טרעגער׳ס דירה. קומען זיי צום פֿענסטער און ווילן אָנקלאַפּן, עפֿנט זיך דערווייל די טיר פֿון אינעווייניק און יוחנן קומט אַרויס...

איך האָב, זאָגט ער, געוואַרט אויף אייך, רבי... שוין צייט צו פֿאַרלעשן דאָס פֿייער.

זעט דער אורח-חיים, ער ווייסט..

תּוך כּדי דבּור שפּאַלט זיך דער וואָלקן אין הימל און עס באַווייזט זיך אַ שטראַל-ליכט. דערזעט דער אורח-חיים, אַז יוחנן גייט מיט אַ האַק, פֿרעגט ער, וואָס באַטייט די האַק? ענטפֿערט יוחנן, אַז זי וועט צו-נוץ קומען.

גייען זיי צו צו דער חורבה, וואו דער פּרוש וואוינט.. קומען זיי צו נאָנט, דערפֿילן אַלע דריי אַ ריח פֿון ברענענדיקער סמאָלע, וואָס רייסט זיך פֿון דער חורבה אַרויס. און וואָס נענטער צו דער חורבה, ווערט דער ריח גערעכטער, ביז עס פֿאַרכאַפּט דעם אָטעם.. קומען זיי צו נאָך נענטער, רייסן זיך אַרויס פֿון דער חורבה משונה׳דיקע קולות, זינגען און

שפּילן, און אַ טופּען מיט די פּיס פֿון טענץ, און אַז מען קומט נאָך נענטער צו — זעט מען ווי פֿערים פֿון ליכט שפּאַרן זיך אַרויס פֿון די שפּאַלטן ..

הויבט אָן דער בית-דין-שמש צו ציטערן אויפ'ן גאַנצן לייב פֿאַר שרעק. ווייל אים דער אורח-חיים מאַכן אַ לב. זאָגט ער אים: האַלט זיך אָן ביי מיין גאַרטל, ציטערן אָבער אונטער'ן שמש די קני; פֿאַלט ער אַנידער אין מיטן גאַס.

זאָגט יוחנן צום „אורח-חיים”: רבי, לאָזט אים ליגן און קומט אין חורבה אַריין, מיר זאָלן, חס ושלום, נישט פֿאַרשפּעטיקן...

פֿרעגט דער „אורח-חיים”, צי ער ווייסט, וואו די טיר איז?

ענטפֿערט יוחנן: מיין חוש הריח וועט מיך פֿירן.

גייען זיי.

— און וואָס וועל איך דאָרט טאָן? — פֿרעגט דער אורח-חיים שטיל.

זאָגט יוחנן: יעדערער זאָל טאָן זיינס. איר, רבי, וועט מלחמה האַלטן מיט אייערע כוונות אין מח, איך — מיט דער האַק! האַלט איר נאָר די חברה פֿון דערווייטנס מיט השבעות; די רעשט פֿאַרלאָזט אייך אויף מיר. .

און באותו הרגע עפֿנט ער די טיר אויף.

און ז דערזעען אַ חתונה.

די חורבה איז באַלייכט.

אין דער הייך, און אַרום אויף אַלע ווענט, הענגען שאַרבנס פֿון מתים און אין די לעכער פֿון מויל און אויגן ברענען פֿלעמלעך פֿון רויט פייער. אָן אַ זייט שטייען שוואַרצע כלי-זמר און שפּילן אויף שוואַרצע כלים; און פֿון די שוואַרצע כלים פֿליען אַרויס די קולות מיט פֿייערדיקע צונגען צוזאַמען... און אַ מהומה פֿון פֿלאַמען שלאָגט זיי פֿון די אויגן, און פֿון

די פייערדיקע גאַרטלען, און פון די מיילער צוזאַמען מיט'ן געזאַנג...

אַ בדחן שטייט אויף און רופט: שבת! שבת! אַז עס הילכט...

און אין מיטן ראָד גייט אַ כלה-טאַנץ...

אויף אַ ווייס טיכל טאַנצט דע פרוש מיט לילית דער כלה —

ער זינגט: באַי כלה, באַי כלה, און ציט איין צו זיך דאָס טיכל. לילית לאַכט און זיי טאַנצן שוין האַנט אין האַנט — —

— שבת! שבת! רייסט זיך דער בדחן. שטאַרקער הילכן די כלים, ווילדער דרייט זיך דאָס ראָד, שרעקלעכער לויפן און וויקלען זיך די פלאַמען, און לילית וויל שוין פאַלן דעם פרוש אויפ'ן האַרץ אַרויף. באותו הרגע אָבער האָט מען דערשפירט די געסט, די נישט-געבעטענע פרעמדע געסט, און מען איז פאַרציטערט געוואָרן.

עס ווערט אַ ליאַרם, אַ געשריי, אַ גערויש, אַ געקריצעריי מיט די ציין, דאָס ראָד צעלאָזט זיך, אַלע מאַכן פויסטן און ווילן צולויפן צו די נישט געבעטענע געסט...

נאָר דער אורח חיים מיט זיינע כוונות האַלט זיי פון ווייטן, מיט אויפגעהויבענע איינציקע פיס אין דער לופטן שטייען זיי און איבערטרעטן קאָנען זיי נישט — זיי ווערן אַזוי ווי פאַרשטאַרט, ווי פאַרשטיינערט, נאָר אויסגעצויגן זענען די הענט, די ציין קריצן און אין די אויגן פלאַמט די שנאה — —

— צו הילף, צו הילף! — שרייט לילית אַרויס פון דער מיט.

און באותו הרגע הערט זיך אַ רעש, אַ געטומל פון דרויסן. אַ שטורם-ווינט האָט זיך פון ערגעץ אויסגעהויבן און לויפט אַרום דער חורבה, און זוכט, ווי אַרום זיך אַריינצורייסן

אין איר, און קאָן נישט... די גאַנצע חורבה ציטערט, אין שטורם-ווינט הערן זיך טויזנטער געשרייעי, — אַריינרייסן קאָן מען זיך אָבער נישט. דער „אורח-חיים" האַלט אָפּ מיט זיינע כוונות, מיט זיינע השבעות... און פול ווערט די חורבה מיט כוונות און השבעות און דער שוואַרצער עולם שטיקט זיך אין דער לופט, מיילער עפענען זיך ברייט, רויטע צונגען שטעקן זיך אַרויס... און זיי טרעטן אָפּ און רוקן זיך אין די ווינקעלעך אַריין, ווערן איינגעשרומפּן.

און באותו הרגע כאַפּט יוחנן די האַק און צילט מיט איר, און וואַרפט און טרעפט לילית'ן אין מיטן קאָפּ אַריין.

און באותו הרגע פאַלט דער פרוש מיט'ן פנים צו דער ערד... די ווינטן הערן אויף, די געשטאַלטן פאַרשווינדן, די כלים פּלאַצן, די לעמפלעך לעשן זיך אויס, די שאַרבנס פאַלן אַראָפּ פון וואַנט און באַלקן און צעפאַלן אויף שמויב—שטיל...

און אַ שוואַרצע רייאה מיט שוואַרצע פליגל כאַפּט דעם לי-גנדיקן פרוש פון ד'ר ערד, רייסט פליענדיק מיט אים, אויף אַ פענסטער, און ווערט מיט אים נעלם...

דורך דעם פענסטער רייסט זיך אַריין אַ פרישער פאַר-טאָג...

אַזוי, אַזוי, רבותי! זיפצט אָפּ דער „אורח-חיים".

אַצונד ווייסט איר שוין, וואָס אַזאַ יוחנן קאָן באַטייטן?

אַזאַ פּראָסטער ייד האָט אַ חוש הריח און פילט, וואָס אַן „אורח חיים" פילט נישט...

דער באַס.

אין טאָמאַשאָוו — אַ קליין פוילישׁ שטעטל, וואָס ליגט אויף דער גאַליציִשער גרענעץ, — האָט זיך אַמאָל, אין אַ שיינעם העלן טאָג, באַוויזן אַ בחור, אַן אָרעמער בחור, וואָס קיינער האָט נישט געוואוסט, פון וואַנען ער איז געקומען, וואו ער טאָגט אין וואו ער נעכטיגט, און וואָס פלעגט זיך פון צייט צו צייט באַווייזן און בעטן עסן.

מילא — ווער עס שטעלט אויס אַ האַנט, דעם גיט מען בפרט אַז דער בחור נעמט נישט, נישט קיין פרוטות, נישט קיין מאכלים, נאָר אַ שטיקל טרוקן ברויט, — פרעגט מען נישט ווער און וואָס; עסן קומט יעדער לעבעדיקער נשמה. באַמערקט מען אָבער, אַז עס איז אַ משונה'דיקער בחור. אויגן האָט ער, וואָס קוקן, דאַכט זיך, ווייט-ווייט, און וואָס אין די ד' אמות אום זיך, זעען זיי נישט; און מיט די לעפלעך פון די אויערן רירט ער שטענדיק, ווי אַנדערע מיט די ברעמען איבער די אויגן, גלייך ער וואָלט שטענדיק געכאַפּט קול'ות פון דער לופט; כאָטש עס איז שטיל, ווי פאַר שופר-בלאָזן. און דעריבער, ווייל ער זעט, מכלומר'שט, אַזוי ווייט און הערט אַזוי ווייט, איז ער שטענדיק פאַרחוש'ט. אַז מען גיט צו אים אַ רייד, ווערט ער פאַרציטערט, גלייך מען וואָלט אים געוועקט פון יענער וועלט, און אַז ער ענטפערט, ענטפערט ער אָדער „יאָ"

צי „ניין". אַ ניט — פֿאַרפּלאָנטעט ער זיך אין די אייגענע רייד, ווי אין אַ נעץ; עס קומט אים דער שווייס אויפֿ'ן שטערן ארויס, און קאָן זיך נישט אַרויסאַרבעטן ..

און פּלעגט אַמאָל אַ בעל-הבית, צי אַ בעל הבית'טע, וועלן זיך באַנוצן מיט'ן בחור און שיקן אים אַ גאנג, פּלעגט דער בחור פֿאַרלירן ווערן אויף עטליכע טעג און קומען צוריק מיט אַ תשובה קאַפּויער, נישט געפֿלויגן, נישט געשטויגן. און נישט חלילה פֿאַר פֿוילקייט, נאָר פֿאַר פֿאַר'חוש'טקייט.

— האָסט געטראָפֿן דעם און דעם? (צו וועלכן מען האָט אים געשיקט).

— ערשט היינט.

— און ביז אַהער?

ווייזט זיך אַרויס, אַז ער איז אַרויסגעגאַנגען אין שליחות האָט ער אויפֿ'ן וועג געטראָפֿן אַ מייזל, האָט דאָס מייזל געפּישטשעט, עס האָט אוודאי נישט געקאָנט טרעפֿן אַ היים... דערנאָך האָט מען אים צוגערופֿן פֿון דער הייך, עפּעס אַ פֿויגל, — איז ער נאָכגעלאָפֿן, וכדומה, און ער איז ערשט היינט געקומען, וואו מען דאַרף; און מען האָט אים געזאָגט — און דאָס וואָס מען האָט אים געזאָגט, אָדער ער האָט פֿאַרגעסן, אָדער באַלד נישט פֿאַרשטאַנען. אַזוי קומט אַלץ אַרויס קאַפּויער און ער שמייכלט. בתמימות, און שטרעקט אויס די דאַרע האַנט נאָך אַ שטיקל ברויט — ער האָט איבער דער גאַנצער צייט אין מויל נישט געהאַט.

אין אַן אָרעם שטעטל אָן עסקים, זומער-צייט, גרויסע ליידיקע טעג, זיצן בעלי-בתים ביי די פֿענסטער און גענעצן, און קוקן אַרויס אין מאַרק אַריין, עס זאָל זיך עפּיס באַווייזן, עס זאָל זיין אָן וואָס זיך אָנצוכאַפּן. שטייט אַזוי אַ בעל-הבית

בײַ אַ פֿענסטער, דערזעט ער דעם פֿרעמדן אָרעם-בחור, רופֿט ער אים צו. ער האָט נישט װאָכ צו כאָן, שוין אַלע פֿליגן אויסגעכאַפּט, װעט ער אים חוקר ודורש זײַן.

— קום נאָר, בחור, אין שטוב אַרײַן.

שאָקלט דער אָרעם-בחור מיט'ן קאָפּ אין דער ברייט; ער װיל נישט.

— פֿאַר װאָס?

— אַזוי! זאָגט ער.

לאַכט דער בעל-הבית און פֿילט זיך נישט, און גייט אַרויס צום בחור פֿאַר דער טיר און זעצט זיך אויף דער שװעל, און הייבט אָן:

— װי הייסטו, בחור?

— װי איך הייס? — חזר'ט דער בחור איבער, — אברהם! דאַכט זיך מיר אברהם; יאָ — אברהם!

— דו װייסט נישט אויף זיכער?

ער איז קיינמאָל נישט זיכער. װי קאָן מען זײַן זיכער? עס דאַכט זיך אַזוי פֿיל.

קייכט דער בעל-הבית.

— און אויפ'ן צונאָמען?

פֿון דעם װייסט שוין דער בחור גאָר נישט. און ער פֿרעגט איבער בתמימות, צי מען דאַרף אַ צונאָמען.

זאָגט דער בעל-הבית:

— אַוודאי, עס קאָן זײַן אַסך אַברהם'ס, קאָנען זיי זיך אויסמישן...

— נו, װאָס איז?

— און געמענס ביסטו, בחור?

— דעם טאַטנ'ס.

— און װי הייסט דײַן טאַט?

— טאַטע הייסט ער.

— און וואו וואוינט דיין טאַטע?

— דאָ, וואו דיין טאַטע וואוינט און דער בחור הויבט אויף אַ פינגער און ווייזט אין דער הייך אַרויף צום הימל.

— און קיין אַנדערן טאַטן האָסטו נישט?

— ניין!

קייקלט זיך דער בעל-הבית פאַר געלעכטער, און דער בחור פרעגט:

— מעג איך שוין גיין?

— באַלד, באַלד! ענטפערט דער בעל-הבית, — און פון וואַנען קומסטו?

— פון דאָרף!

— ווי הייסט דאָס דאָרף? וואו ליגט עס?

דאָס ווייס ער נישט, דער בחור.

— ווייט פון דאַנען?

ער איז געגאַנגען און געגאַנגען, און געגאַנגען...

און דער בחיר הור'ט אַזוי פיל מאָל איבער דאָס וואָרט „געגאַנגען", ביז די ליפן ווערן אים מיד און ענדיגט: און נאָך געגאַנגען!

— וויפיל טעג און וויפיל נעכט?

ער האָט נישט געציילט.

פאַלט איין דעם בעל-הבית צו פרעגן:

— און דאַווענען קאָנסטו?

דאַווענען? מוז אים דער בעל-הבית פאַרטייטשן, וואָס מען מיינט „דאַווענען", שטויסט זיך דער בחור, אַז ער מיינט: שמו-עסן מיט'ן טאַטן.

— יאָ, יאָ! זאָגט דער בעל-הבית.

ער קאָן „שמע ישראל".

— ווער האָט דיך געלערנט?

דערציילט דער בחיר, אַז גייענדיק, פון דאָרף דורכן

וואַלד, אין שטאָט אַריין, האָט אים געטראָפן זייער אַן אַלטער מאַן. האָט אים דער אַלטער מאַן געזאָגט, ווער זיין טאַטע איז. און האָט אים אויסגעלערנט ריידן מיט׳ן טאַטן, זאָגן „שמע ישראל״. און כאָטש ער פאַרשטייט נישט, וואָס ער רעדט צום טאַטן, זאָגט אָבער דער אַלטער, אַז דער טאַטע פאַרשטייט און האָט הנאה דערפון!

— און ווען רעדסטו מיט׳ן טאַטן?

— צוויי מאָל אין טאָג.

און דערביי שפּילט ער.

— דו שפּילסט? אויף וואָס?

אויף וואָס עס איז.

אין דאָרף פּלעגט ער שפּילן אויף גרעזלעך, אויף שאַ-ווער; דערנאָך האָט מען אים אויסגעלערנט מאַכן אַ הילצערן פייערל, האָט ער געשפּילט אויפ׳ן הילצערנעם פייפערל... אין שטאָט האָט מען אים געשענקט אַ ליימען פייפערל, שפּילט ער דערויף...

— און מען זאָל דיר, למשל, געבן אַ פידל?

פלאַמען אויף דעם בחור׳ס אויגן. אַי, וואָלט ער גע-וואָלט אַ פידל, ווי די שטאָטיקע כלי-זמר האָבן. בפרט אַזאַ גרויסע, גרויסע כלי, וואָס מען טראָגט אויף אַ רימען... אַי, וואָלט ער געשפּילט — — —

נעמט דער בחור אַרויס פון בוזעם אַ ליימען פייפערל און פייפט.

ווי ער פייפט, ווערט אַ גערודער אונטער׳ן הימל, עס קומען זיך צעלויפן מחנות פייגל און פליען אַרום אין דער הייך, און דער בחור קוקט אַרויף צו זיי און שמייכלט און באַהאַלט צוריק דאָס פייפערל.

דער בעל-הבית האָט אָבער דעם קאָפּ נישט אויפגעהויבן און דאָס אַלץ נישט געזען. צום קול פון פייפערל איז אַרויס

וסן שטוב די בעל-הבית'טע. הינטער איר — די דינסט, צום פֿענ-פֿטער זענען צוגעקומען צוויי פּאָר-פֿאָלק און קוקן אַרויס
פֿאָרשט דער בעל-הבית ווייטער דעם בחור —
— און פֿון וואָס האָסטו געלעבט אין וואַלד?
פֿון שוואָמען האָט ער געלעבט.
אַ, ער איז כאָטש אַ מבין אויף שוואָמען!
— און פֿריער אין דאָרף?
פֿון וואָס מען האָט אים געגעבן!
— ווער האָט דיר געגעבן?
אַ פּויער, אַ פּויערטע, אפילו דער גלח און דער קרעטשמער...
— און וואָס האָט מען דיר געגעבן?
און דער בחור ענטפֿערט בתמימות, אַז מען האָט אים געגעבן אין קרויט, אין באָרשטש, אין פֿלייש, אין ברויט — נאָר געגעסן האָט ער נאָר ברויט, — אַנדער עסנוואַרג האָט ער גענומען און געוואָרפֿן די פֿייגל.
— און פֿאַר וואָס — נאָר ברויט?
ער האָט ליב נאָר ברויט; אַנדערע מאכלים האָט ער פֿיינט.
וואָס ער עסט — האָט אים געפֿרעגט דער אַלטער אין וואַלד אויך. און אַז ער האָט אים פֿאַרציילט, אַז ער עסט נישט מער ווי ברויט, האָט דער אַלטער געזאָגט, אַז ער האָט אים ליב דערפֿאַר; און האָט אים דערפֿאַר אויסגעלערנט רעדן מיטן טאַטן — און דעם אַלטן האָט ער אַזוי ליב, אַזוי ליב. . און זאָגן זאָגט ער אַזוי ערנסט „שמע ישראל", ווייל דער אַלטער האָט אים געהייסן...

דערווייל האָט מען געקלאַפּט אין שול אַריין צו מנחה, איז דער בעל-הבית געלאָפֿן אין בית המדרש אַריין, דערציילן צווישן מנחה ומעריב, ווי קלוג ער האָט אויסגעפֿרעגט דעם בחור...

עס וואָלט, פֿאַרשטייט זיך, געווען פֿאַרן שטעטל אַן עסק, ווען נישט, וואָס עס האָט זיך געמאַכט אַן אַנדער מעשה.

די קהילה האָט געהאַט אַ קאַפּעליע: צוויי פֿידל, אַ פֿלייט, אַ קלאַרנעט, אַ „באָמציקצאַק" אָדער אַ „קלאַפּטעלער", ווי מען רופֿט דאָס אין אַנדערע מקומות. און צום רומל, ווי דער שטייגער איז, — אַ באַס. אַן אָרעמע קאַפּעליע, שפּילט אויף ייִדישע פֿאַרשפּילן און חתונות, מאַט אַ פּאָר גראָשן פּורים און חנוכּה. און טיילמאָל, אַז אַנדערע קאַפּעליעס זענען פֿאַרנומען, נעמט מען זיי צו קלענערע פּריצים אויף אַ באַל. קיין חריפֿות אין שפּילן האָט די קאַפּעליע נישט באַוויזן...

מאַכט זיך אַ מעשה: ווינטער-צייט, די קאַפּעליע גייט פֿאַרטאָג צוריק פֿון אַ קליין פּריצישן באַל. אַ קאַפּ האָט מען גענומען, עסן, ווי עס דאַרף צו זיין, האָט מען נישט געטאָרט, קוים פֿאַרביסן מיט אַ בראָקן ברויט, — גייט דער עולם צעוואָרפֿן, האַלב-זינגענדיק, ברומענדיק, שילטנדיק. און דער באַס, וואָס טראָגט די שווערסטע כּלי, שלעפּט זיך נאָך פֿון הינטן. קוים, קוים וואָס ער ציט אויס-און-איין די פֿיס פֿון שניי, — אַן אַלטער מאַן געווען און אַ שוואַכער. רופֿט ער און שרייט און בעט זיך, מען זאָל נישט אַנטלויפֿן פֿון אים, הערט מען אים „ווי דעם רב"; דער עולם גייט צעוואָרפֿן. דערווייל בייט זיך דאָס וועטער; עס גיט אַ יאָג אַן אַ פֿרישער שניי. מאַכט דער עולם פֿיס. קומט מען אין שטאָט אַריין, כאַפּט זיך יעדערער צו זיין הייזל. פֿאַלט יעדער איינער, ווי אַ הרוג, אויף זיין בעט— שלאָפֿן שלאָפֿט מען אָבער נישט לאַנג: דער באַס איז נישט אַהיים געקומען, און דאָס ווייב זיינס לויפֿט אַרום צו די כּלי-זמר מיט אַ געוואַלט, רייסט זיי פֿון די בעטן אַרויס: וואו איז מיין מאַן? וואו איז מיין מאַן?

קוים די כּלי-זמר קומען צו זיך און פֿאַרשטייען, וואָס מען רעדט צו זיי, כאַפּט זיי אָן אַ שוידער. כאַפּט מען און

מען לויפט אַרויס זוכן דעם באַס; קיין וועג, קיין שטעג — ווייסע, גלאַטע תּכריכים — פֿריש אָנגעפֿאַלענער אומשולדיקער שניי, גיי ווייס וואו דער באַס ליגט —

קומט מען צוריק מיט גאָרנישט. איין האָפֿנונג איז נאָך, אפֿשר האָט ער, דער באַס, שׂכל געהאַט און אַראָפּגעכאַפּט זיך אין אַ דערפֿל אַריין.

עס גייט אַוועק אַ טאָג און נאָך אַ טאָג, דער פֿראָסט האָט שוין געלאָזט, דער שניי איז האַלב צעגאַנגען; עס איז פֿרייטאָג, דער עולם גייט, לכּבֿוד שבּת, אין באָד אַריין, מען פֿרעגט זיך נאָך אויפֿן באַס אין קיינער ווייסט קיין נייעס נישט. פּלוצים קומט אָן צופֿאָרן און שטעלט זיך אָפּ אין מיטן מאַרק אַ פֿויערשע פֿור מיט'ן פֿאַרפֿרוירענעם, מיט'ן באַס.. מען האָט געכאַפּט דעם בר מנן און געשווינט קובֿר געווען פֿאַר ליכט-בענטשן... מען האָט מורא געהאַט פֿאַר פּאַלמעסן. מען איז שיִר נישט אַריינגעפֿאָרן אין שבּת אַריין. צו מאָרגנס לאָזט די אלמנה נישט אויסנעמען, די קליינע ווערים האָט ער איבערגעלאָזט, דער באַס. מוצאי-שבּת איז אן אסיפֿה, מען רופֿט די כּלי-זמר; קהל וויל, די כּלי-זמר זאָלן זיך באַגיין אָן אַ באַס און צאָלן דער אלמנה; די כּלי-זמר טענה'ן: לאו כּי! אַ קאַפּעליע אָן אַ באַס איז קיין קאַפּעליע נישט, — אויף יידישע שׂמחות וואָלט מען זיך, מיט קהלס הרשאה, אפֿשר באַגאַנגען, נאָר אַ פּריץ וועט אָן אַ באַס נישט אויסשטעלן קיין פֿוס צום טאַנצן... טענה'ט דער רבֿ, אַז מקיים צו זיין אַ נפֿש מישׂראל איז מער ווערט ווי אַ קאַפּעליע מיט אַ פּריצישן טאַנץ; טענה'ן די כּלי-זמר, אַז דער רבֿ, זאָל ער זיי מוחל זיין, איז אין מוזיק-זאַכן קיין בר הכי נישט. ווערט אַ געשריי: שקציִם!

גיט דערווייל אונזער הוקר ודורש, דער בעל-הבית, וואָס האָט אַזוי קלוג אויסגעפֿרעגט דעם בחור, אַ קלאַפּ אין טיש אַריין:

— שאַט, רבותים!

ער האָט אַ עצה, ער האָט אַ בחור וואָס גלוסט צו אַ באַס און קאָן אוודאי שפּילן... זאָל מען דעם בחור חתונה מאַכן מיט דער אלמנה, וועט זיין אין דער וואָלף זאַט, און די ציג גאַנץ, און קהל וועט אַ דרייער נישט קאָסטן...

ער האָט אפשר געמיינט אויף קאַטאָוועס, נאָר קהל און רב פון איין זייט און די כּלי-זמר פון דער צווייטער זייט האָבן זיך אָנגעכאַפּט אָן דער עצה, ווי אַ טרינקענדיקער אָן אַ ברעט; די אלמנה האָט אויך באַשטאַנען, אברהמ׳ל בחור אויך, און מען האָט נאָך דעם זעלבן חודש געשטעלט אַ חופה...

און אומגעריכט האָט אברהמ׳ל בחור באַקומען אַ ווייב מיט פינף קינדערלעך מיט אַמאָל, און אַ באַס מיט אַ סמיטשיק.

מיט׳ן ווייב לעבט ער בשלום: ער קומט נישט אין שטוב אַריין; נעכטיגט פאַר דער טיר; דרייט זיך גאַנצע טעג ערגעץ אַרום, אויסער, אז עס מאַכט זיך אַ שמחה אין שטעטל אָדער אַ באַל ביי אַ פּריץ און ער שפּילט. ווערט ער הינגעריק קלאַפּט ער אָן נים ווייב אין פענסטער, דערלאַנגט זי אים אַרויס אַ שטיק ברויט, ווערט ער דערמיט נעלם, ביז ער ווערט ווייטער הינגעריק... שכנות פרעגן די באַסיכע וועגן שלום-בית, לאַכט זי: עס איז איר וואויל ווי די וועלט! ער עסט נישט און טרינקט נישט, זאָגט איר נישט אַ שלעכט וואָרט; חשבונות מיט דער קאַפּעליע האָט זי, דעם חלק פאַרדינסט גיט מען איר אין האַנט אַריין... וואָס פעלט איר?

און אברהמ׳לען זעט אויס, האָט אויך נישט געפעלט. אין דער התחלה האָט ער געהאַט צרות פון די כּלי-זמר, ווייל ער פלעגט קיינמאָל נישט אַריינטרעפן אין ניגון אַריין; דער באַס שפּילט פאַר זיך... זיי הערן שוין אויף צו שפּילן, און אברהמ׳ל טוט זיך ווייטער זיינס בשלימות, גלייך ער וואָלט אונטערגעהאָלפן גאָר אין אַנדער קאַפּעליע, וואָס שפּילט ערגעץ ווייט,

ווייט, און קיינער הערט ניִשט, נאָר ער אַליין. נאַר מיִט דער צייט האָט מען זיך צו אים צוגעוויינט... ביי אַ פריץ האָט מען שוין געוואוסט, וואָס צו טאָן. אַז דער ניגון האָט זיך געדאַרפט ענדיִקן, האָט איִם איינער פוּן די כּלי-זמרים אָנגעכאַפּט ביים סמיִק און צוגעהאַלטן.—און אויף יידישע חתונות האָט מען איִם אומיִשנע געלאָזט ,ייטער שפּיִלן. און דער עולם פלעגט פּלאַצן פאַר געלעכטער; מען פּלעגט דערמיִט גאָר שטאַרק משמח זיין דעם עולם, בפרט ביי דער גרויסער וועטשערע צים טיִש!

און קהל איִז אַ וווּאי צופרידן געוועזן פוּן אַברהמ׳לען. שטיִל און ציִכטיִק. זיצט ער שטענדיק אויסגעדרייט מיִט׳ן פּניב צו אַ וואַנט און מיִט די פּלייצעס צום עולם... נעמען איִן מויל אַריין אויף אַ חתונה פלעגט ער בשום אופן ניִשט; ער האָט מיִט זיך זיין שטיִקל ברויט. מען זעט אַפּילו ניִשט, ווען ער עסט, און אַ גאַנץ גייענדיִק יאָר קאָן מען יוצא זיין מיִט איִם פאַר אַ שול-קלאַפּער.

וואָריִם אַ מנהג האָט ער געהאַט, דער אַברהמ׳ל, אַז דריי מאָל איִן טאָג פּלעגט ער זאָגן „שמע ישראל" אויפ׳ן באַס. איִן דער-פריִ, ווען די זון האָט אויפגעשיינט, פאַר-נאַכט, ווען די זון איִז אונטערגעגאַנגען, און צו חצות... איִן דער-פריִ און פאַר-נאַכט פלעגט ער עס טאָן ביים וואַסער אויף דער לאָנקע אונ ער דער שטאָט, און צו חצות — איִן מיִטן מאַרק, און די קולות פון זיין באַס פלעגן זיך צעשוויִמען איִן דער שטיִלער מוטער-נאַכט און אַריינרייסן זיך דורך טיִר-טויער זון לאָדן איִן די שטובן, איִן די הערציִר אַריין... און איִן די קולות האָט געשטעקט אַזאַ ערנסט-כוונה׳ליק תמימות, אַז ווען דער שול-האַמער האָט נישט געוועקט, דער האָט זיך אויפגעכאַפּט פוּן באַס פוּן די קולות: בו, בו, בוהה, בוהה... יידן פלעגן זיך, ניִשט וויִלנדיִק, אַרויסרייסן פון די בעטן לעבודת הבורא, אָנציִנדן ליכט און לויפן צו חצות, און אַ גאַנץ גייענ-

דיק יאָר, אויפֿכאַפּנדיק זיך פֿון זיין באַס צו חצות, — אָפּזופּצן:

— נעבעך, אַ מת, נאָר אין זיינע קולות שטעקט עפּעס, עס מוז עפּעס שטעקן.

אַנדערע האָבן געזאָגט:

— נעבעך, אַ שטומע נשמה, וויל רעדן מיט׳ן בורא און האָט קיין אַנדער לשון נישט.

איינמאָל האָט זיך אין טאָמאַשאָוו געמאַכט אַ גרויסע חתונה, אַזאַ התונה טרעפֿט זיך אַמאָל אין אַ יובל!

אַ שפּאַס! עס האָט זיך משדך געווען דער לובלינער פּרנס מיט׳ן קראַקאָווער רב, און טאָמאַשאָוו איז אין מיטן וועג!

וויל דער לובלינער פּרנס מהנה זיין דעם קראַקאָווער רב מיט אַ חתונה — ער זאָל וויסן מיט וועמען ער האָט געטאָן.

הייסט ער אַרויסקייקלען פֿון קעלער אַ פֿעסל ־ענדלעך אויף הוצאות החתונה; שיקט ער אַראָפּ סאַרוועדס קיין טאָמאַשאָוו, מען זאָל אַרין אָנגרייטן כיד המלך — ווי עס פּאַסט פֿאַר אַ לובלינער גביר אַ פּרנס, וואָס האָט זוכה געווען צו טאָן מיט׳ן קראַקאָווער רב!

קומען די לובלינער סאַרוועדס קיין טאָמאַשאָוו און זוכן קיום כל אויס אַן אָרט פֿאַר דער חתונה: עס וועלן זיין לובלינער, קראַקאָווער און אַ היימישער — טאָמאַשאָווער עולם! עס וועלן קומען גבירים, בעלי-בתים, מיוחסים, לומדי-תורה, רבנים און דיינים...

אין דריי קאַפּעליעס וועלן שפּילן. די לובלינער, די קראַקאָווער און די טאָמאַשאָווער קאַפּעליע וויל אויך נישט אָפּטרעטן.

שטענדיק שטייט, כמעט שוין אונטער דער שטאָט, אַ שאָפּע אַ גרויסע וואו עס האָט זיך איבער׳ן ווינטער געטרי-

קנט סוחריש האַלץ, וואָס איז שוין היינט ביי דער ווייסל'- צו שווימען קיין דאַנציג, דינגען די סאַרווערס אָפּ אויפ'ן גביר'ס חשבון די שאַפּע — אַ תיבה אַ גאַנצע, און לאָזן זי אויסמאָלן פון אויסנווייניק מיט אַלערליי בילדער, און הענגען זי אינעווייניק אויס, ווי אַ סוכה, מיט טייערע יריעות — געשפּינענע פאָרהאַנגען, און מען שטעלט טישן פון עק תיבה צו עק תיבה, פאַר מענער באַזונדער און פאַר ווייבער באַזונדער, און די ווענט באַהענגט מען מיט העסעס און פאַפּירענע לאַמטערנעס — אַ רחבות פאַר פערציק מנינים. און אַן אריינגאַנג, באַזונדער פאַר ווייבער, באַזונדער פאַר סאַרווערס, עקסטראַ פאַר די כלי-זמר, און אַ גרויסער טויער אין דער מיט, מיט אַן אויסגעמאָלטן כתר-תורה אין דער הייך פאַר'ן קראַקאָווער רב און אַנדערע געסט...

און דער טאָג פון דער התונה איז געקומען, געסט קומען נאָך אַלץ און קומען. מען צעשטעלט זיי ביי בעלי-בתים אין די הייזער, יעדערער האַלט עס זיך פאַר'ן גרעסטן כבוד און טרעט אָפּ די שענסטע שטוב, און אַז מען זעצט זיך צו דער גרויסער וועטשערע ביי די טישן, און אז עס צעברענען זיך די ליכט אויף די טישן אין שבת'ניקעס און אויף די ווענט אין העסעס און פאַפּירע'ע לאַמטערנעס, און עס צעפּינקלען זיך ביי די ווייבער די אויר'ינגלעך מיט די שטערן-טיכלעך און ברוסט-טיכער — איז די שאַפּע פול געוואָרן מיט ליכט פון דער תורה — קראַקאָווער און לובלינער לומדים; מאָמאַשאָווער אין דערמיט... אויבן-אָן דער קראַקאָווער רב.

גייען אַ שורה סאַרווערס מיט גרויסע טעלער: פיש, הויבן אָן קלינגען זילבערנע גאָפּל - מעסער, מישט זיך אויס מיט'ן פריילעכן זומען פון די ווייבער ביי זייער טיש, — שווימט איבער אַלעם אַ שמועס פון תורה ביים קראַקאָווער רב'ס טיש — פאַלט אָבער אין מיטן אַריין די מוזיק מיט אַ

פֿרייליכס... דריי קאַפּעליעס, עס הילכט, עס ציטערן פֿאַר פֿרייד די פּלעמלעך אויפֿ׳ן טיש, אַרום אויף די ווענט, שפּאַרט זיך אָן דער קראַקאָווער רב אויפֿ׳ן אָנלען און שעפּט נחת, אַ גרויסער מבין געווען אויף מוזיק...

און פֿון „פֿריילּיכס״ גייען די קאַפּעליעס איבער אויף אַ „וואָלאַך״, פּשוט איבערגעשוואימען, מען האָט דעם איבערגאַנג נישט געפֿילט — עס שווימט, עס פֿליסט אַ „וואָלאַך״ — אַ קראַקאָווער פֿידל שפּילט, רעדט דיבורים, שליסט אויף די הערצער און גיסט זיך אַריין... און דריי קאַפּעליעס האַלטן שטיל און ציטערן אונטער.. און עס דאַכט זיך, אַ וואַסער פֿליסט, אַ ווייסל האָט זיך אויסגעגאָסן גלאַנצנדיק, און וויגט זיך שטיל, און ברומט, און ציטערט לכבוד דעם חתן מיט דער כלה און לכבוד דעם קראַקאָווער רב מיט די טייערע געסט, און איבער׳ן וואַסער פֿליט אַרום, דפֿלא ופֿלא, אַ פֿויגל און שפּילט, און שפּילט אַזאַ זיס-חנ׳עוודיק-וויינענדיק — אַ שטילע „יעלה״ און אין מיטן - אויסגעשרייען, ליסטיקע, פֿרייליכע, געהויבענע — און ווייטער אַראָפּ צו אַ „יעלה״ — און ווייטער אַן אויסגעשריי פֿון שמחה: פּאָרט אַזאַ חתונה, אַ קיבוץ פֿון לומדים, און דער קראַקאָווער רב בראש, (אַ לובלינער חזן האָט עס אויסגעשטעלט), און די קאַפּעליע ווערט פּלוצלונג ווי מיטגעריסן. אַלע כלים שפּילן הויך, הויך, אַרויף, אַרויף, גלייך מען קלעטערט מיט גרויס שמחה אַרויף פֿון אַ מדרגה צו אַ מדרגה, עס רוישט, עס טאַנצט, עס בליצט —

און פּלוצלונג ווערט אַלין אָפּגעריסן מיט אַמאָל, גלייך אַלע סטרונעס און אַלע כלים וואָלטן געפּלאַצט — שטיל, נאָר אין דער שטילקייט הערט זיך: בו, בו, בוהה... איין אַברהמ׳ל שפּילט ווייטער, אַלע אויגן ווענדן זיך צו זיינע פֿלייצעס, — שטיל, קיינער רירט מיט קיין ברעם נישט, נאָר אברהמלס האַנט רירט זיך, ציט זיך אויס, ציט זיך איין

מיט׳ן סמיטשיק:
ביִ, בוּ, ביהה, ביהה...

די כּלי-זמר קוקן און וואַרטן, דער עולם זאָל אַרויס-פּלאַצן מיט אַ געלעכטער, נאָר דער עולם קוקט אויף אברהמ׳לען און פירט איבער די אויגן צום קראַקאָווער רב; מען וועט אין זיין געגנוואַרט נישט לאַכן; די פּנימ׳ער רונצלען זיך, די ליפּן קרימען זיך אויס, פון די אויגן שפּאַרט אַרויס דאָס געלעכטער, נאָר מען קוקט אויפ׳ן קראַקאָווער רב און מען וואַרט, און דער קראַקאָווער רב זיצט אָנגעשפּאַרט מיט׳ן שטריימל אויף דעם אָנלען פון שטול און די ברעמען זענען אַראָפּגעלאָזט איבער די אויגן — ציִ האָט ער נישט איינגע-דרעמלט, דער קראַקאָווער רב?

און דער באַס שפּילט נאָך אַלץ:

— בוּ, בוּ, בוּהה, בוּהה...

אומהיימלעך ווערט דעם עולם.

פּלוצלונג ווענדן אַלע די אויגן אָפּ פון קראַקאָווער רב צו דער מיטלסטער טיר. עס הערט זיך פון הינטער דער טיר אַ גערויש, מיט הערן זיך, סאַרווערט לויפן צו, עפענען און רופן דערשראָקן אַרויס:

— ניין, ניין; עס וועט זיין פאַר אייך אַן אָרעמע ווע-טשערע...

פאַרשטייט מען, אָרעמע לייט ווילן אַריינקומען, דער קראַקאָווער רב עפנט די אויגן און וויל עפּעס זאָגן, הסתם, מען זאָל אַריינלאָזן, ווי דען?

נאָר באותו הרגע באַווייזט זיך אין טיר אַן אַלטער מאַן אין אַ ציעריסענעם ספּאָדיק, מיט צעשויבערטע, גראָע באָרד און פּאות אַ בעטלער, ווי אַלע בעטלער, נאָר מיט אויגן, וואָס

קוקן מיט דער גדולה פֿון אַ מלכות, מיט אַ תּנועה פֿון ווער וואַנט פֿון אַ מלכות — כאַרוועלפּ דערשרעקן זיך און רוקן זיך אָפּ פֿאַר זיין בליק, נישט ווילנדיק, מיט גרויס דרך ארץ; ער מאַכט מיט דער האַנט — און זיי מאַכן אים, נישט ווילנדיק, אַ וויאַרע. דער לסטער, אָנגעטאָן אין בגדי קבצן שבקבצנים און מיט אויגן און תּנועות פֿון אַ מלך, קומט אַריין, הינטער אים גייט אַ חבֿרה בעטלער און דער אַלטער קומט אין מיטן שאַפֿע אַריין, און שטעלט זיך אָפּ, הינטער אים שטעלט זיך אָפּ די גאַנצע חבֿרה קבצנים — אַלע קוקן פֿאַרבליפּט און שווייגן, דער קראַקאָווער רבֿ אויך, נאָר אַבֿרהמ'ל טוט זיך ווינס, זיי איבערגעבויגענע פּלייצע, ווערט מען, ציטערט. די האַנט פֿירט אויף און אָפּ דעם סמיטשיק: און דער באַס קרעכצט האַרציק און ער סטט:

— בו, בו, בוהה, בוההה...

און דער אַלטער מלך אין בגדי קבצנים עפּעס נאָך אַ ווײַלע דאָס מויל — די געסט בויגן זיך איבערן טיש פֿון פּאַרנס, פֿון אַנדערע טישן שפּרינגט מען פֿלוצלונג, נאָר אָן אַ שום גערויש, אויף די פֿיס מען ווערט ציגעצויגן צום אַלטנס מויל, ווי אַ מאַגנעט. אַלע אויגן בלייבן הענגען אויף זיינע ליפּן —

און דער אַלטער זאָגט איין וואָרט: חצות!

— קראָקאָווער רבֿ, מאַכט ער ווייטער, אבֿרהמ'ל שפּילט צו חצות... איר גלייבט נישט, קראַקאָווער רבֿ, ווייסט איר הערן.. איר זאָלט ... זיין צו הערן, ווי אבֿרהמ'ל שפּילט צו חצות. איז אייך ... שוערט געווען צו טאָן מיט'ן לובלינער פּרנס, טאָמער שאָנט זאָל זיין אין מיטן ווייג... און אייך צוליב וועלן אַלע הערן, נאָר נישט אַלע אַזוי ווי איר, איר זענט אַ מבֿין אויף מוזיק

— בו, בו, בוה, בוהה — שפּילט זיך אבֿרהמ'ל ווייטער —

און דער עולם שווייגט פֿאַרגאַפֿט, ווי פֿאַרכּשופֿ'ט. און דער אַלטער בעטלער הייבט אויף די רעכטע האַנט און גיט אַ צייכן צום בעליק, נעמט דער בעליק און שפּאַלט זיך, און לייגט זיך אויס, איין העלפֿט רעכטס, די צווייטע לינקס, ווי פֿליגל פֿון אַ סוכּה.

און עס באַווייזט זיך דער הימל, אַן אויסגעשטערנטער, אויבגעפֿינקלטער הימל איבער דער עפֿענונג פֿון דער שאַפֿע שווימט שטיל דורך די לבנה. שטיל איז זי אַרומגעשוואומען. און אַזוי ווי זי איז אַריבערגעשוואומען, גיט דער אַלטער בעטלער נאָך אַ מאָל אַ מאַך אַרויף מיט דער האַנט, שפּאַלט זיך דער הימל — שווימט אין דער הויך אַ רחבֿות פֿון סאַמעראָד־נע ציטערדיקע ליכטיקייט, און אין דער ליכטיקייט, וואָס ציטערט און וויגט זיך, הערט זיך זינגען און שפּילן, די פּמליא של מעלה זאָגט חצות, מלאכים משוררים זינגען, קאַפּעליע־מלאכים שפּילן, און אַלע שפּילן איין ניגון און אברהמ'ל באַס פּאַסט צו צום ניגון, שווימט מיט אין זמר פֿון דער ליכטיקייט, וואָס וויגט זיך און הייבט און ציטערט אין דער הייך — —

און פֿאַרציטערט בלייבט דער עולם...

און נאָך אַ ווינק אַרויף גיט דער אַלטער, און דער הימל שליסט זיך, אויפֿגעהערט האָט די מוזיק, שטערנדלעך שווימען און פֿינקלען, ציטערנדיק, ווי פֿון שטילן טרויעריקן נחת — —

און נאָך אַ ווינק טוט דער אַלטער און ביידע העלפֿטן פֿון דאַך איבער דער שאַפֿע פֿאַלן צוריק צו און פֿאַרשליסן און באַהעפֿטן זיך — פֿאַרשטיינערט זיצט דער עולם קוים מען עטעמט, און עס הערט זיך צוריק אברהמ'לס באַס.

— בּאַ, בּוה, בּוהה, בּוהההה...

און פלוצלונג פאַלט דער סמיטשיק פון׳ן באַס פֿון אברהמ׳לס האַנט אַרויס, ער שטעלט זיך אַוועק, דרייט זיך אי־בער צום עולם און הויבט אָן: שמע ישראל! און זאָגט עס מיט דער זעלבער נגינה, מיט וועלכער ער האָט געשפּילט אין חי־מל... און ער האָט געענדיקט און איז געפֿאַלן חלשות—

אברהמל באַס איז דעם צווייטן טאָג אין בית־המדרש נפטר געוואָרן.

פארטייטשונג פון העברעאישע ווערטער.

בְּמַעֲמַד — אין אָנוועזענהייט.

רשות — ערלויבניש

נֶהֱנֶה מִיגִיעַ כַּפּוֹ — לעבט פון זיין ארבעט.

מְצָרֵף — פאראייניגט

כַּוָּנַת — געדאנקען.

נִתְגַּלָּה — אנטפלעקט געווארן, באוואוסט געווארן.

כָּל תְּפוּצוֹת יִשְׂרָאֵל — אלע געביטן, וואו עס וואוינען יידן.

„מוֹעֵד״ — א טייל (סדר) פון תלמוד.

שַׁ״ס — גאנץ תלמוד, 6 סדרים.

הִתְנַהֲגוּת — שטייגער, פירונג.

פֶּלֶא — וואונדער. ביחידות — אליין.

מָרָא דְאַתְרָא — רב פון שטאט, פירער פון שטאט.

מגושם — גראב, פראסט. חוקר ודורש זיין — אויספארשן.

לא קם ולא זע — שטייט נישט אויף, רירט זיך נישט פון ארט.

גוזר זיין — באפעלן.

תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ — זיין אינערלעכקייט ווי זיין אויסערלעכקייט.

מְשַׁמֵּשׁ זיין — באדינען. עֲבדות — ארבעט. נִכְשַׁל — געשטרויכלט ווערן.

עֵת רָצוֹן — מאמענט פון באוויליגונג, פון ווילן.

מַדְרֵגָה — שטאפל, שטופע. חולשות הַדַּעַת — מוטלאזיקייט.

בְּקוֹ הַבְּרִיאָה —ביים געזונד. הַתְרָאָה — אנזאג.

הַשְׁבָּעוֹ — באשווערן די פינסטערע, שלעכטע כוחות.

לִילִית — די מַלְכָּה פון די שֵׁדִים.

בַּר מִינָן — א מֵת. בִּתְמִימוּת — נאאיוו. לא כִּי — נישט. הַרְשָׁאָה — ערלויבעניש.

בַּר הָכִי — קענער. חצות — האלבע נאכט. יריעות — טעפיכער.

הַפְלֵא וָפֶלֶא — וואונדערלעך. יַעֲלֶה — זאל אויפגיין (א תפלה וואס מען זאגט יום-כפור).

תנועה — באוועגונג. פרנס — דאזאר.

:::: ביכער = לאַגער ::::
דינעזאָן = שול = פאַרלאַג
ווארשע, דזעלנע 15, וו. 9.

BIBLJOTEKA DLA MŁODZIEŻY
:: :: :: :: I. L. PEREC. :: :: :: ::
JOCHONON WASERTREGER.
:: :: :: :: : DER BAS : :: :: :: ::
Wydawnictwo Szkolne im. Dynezona.

DRUK. „FENIKS" R. WILEŃSKIEGO, WARSZAWA.